

Heýkellere we köçe atlaryna garşy söweşmek

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Heýkellere we köçe atlaryna garşy söweşmek HEÝKELLERE we KÖÇE ATLARYNA GARŞY SÖWEŞMEK

Ukrainada rus medeniýetiniň wekilleriniň we olaryň adyny göterýän köçeleriniň didiwana mündürilmegi SSSR-iň dargan günlerini ýadyma saldy

Milletçilik urşy, uruş hem milletçiligi tutaşdyrýar.

Russiýanyň 16 aý mundan öň başlan urşuna dergazap bolan ukrainalyar rus we dünýä medeniýetiniň meşhur wekilleriniň galdyran yzyny ýurdundan köwläp aýyrýarlar. Şeýtmek bilen olar ruslardan ar alýandyrys öýdýärler.

Häzire çenli Puşkin, Turgenew, Nekrasow, Dostoýewskiý, Krylow, Lermontow, Gorkiý, Mendeleyew, Repin, Çaýkowskiý ýaly birgiden rus medeniýetiniň, edebiýatynyň, aýdym-sazynyň wekilleriniň, alymlarynyň adyny göterýän köçeleriň we ploşadlaryň atlaryny üýtgetdiler. Şu we şuňa meňzeş taryha giren rus şahsyýetleriniň heýkellerini we býustlaryny ýykyp aýyrdylar.

Olaryň bolşy hamala indi Ukrainada rus taryhyna we medeniýetine dahylly hiç zat goýmaly däl, diňe ukrain ýarlykly

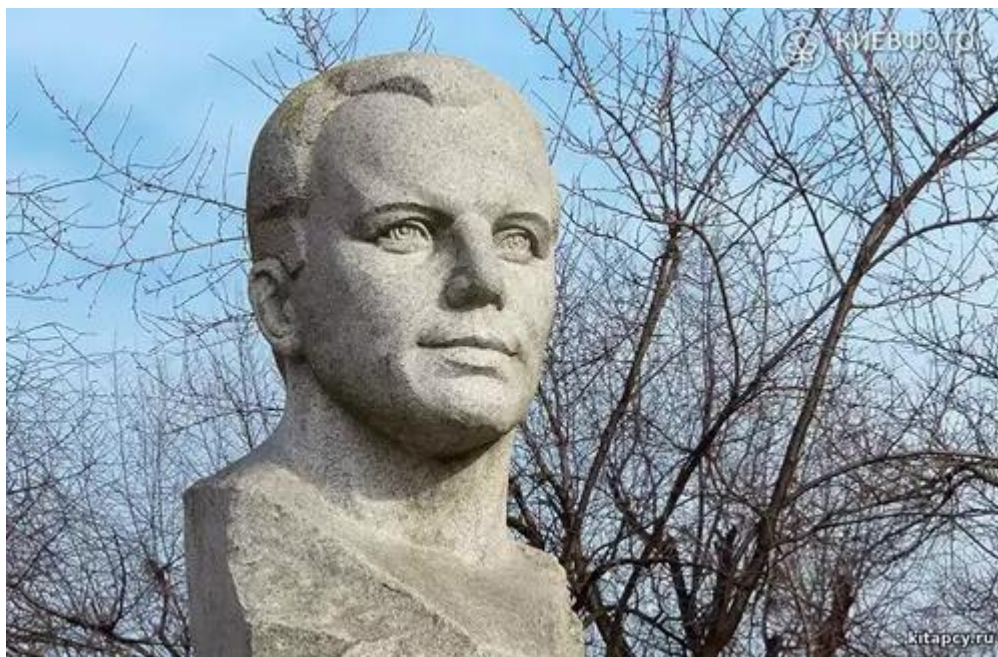
atlar bolmaly diýýän ýalydy.

Ýogsam bolmasa, iki doganlyk halkyň taryham, medeniýetem biri-birinden aýryp bolmajak derejede umy.

Ukrainada millionlarça rus ýaşaýar. Meniň tanaýan köp sanly ukrain tanşym rus dilinde öz dilinden has gowy gürleýär.

Nähili gynançly ýagdaý!

Uruş diýlen bela nähili gorkunç ýaralary salýar...

Gagariniň Kiýewdäki heýkeli

* * *

Ýakynda iki habar okadym.

1961-nji ýylyň 12-nji aprelinde kosmosa çykan birinji adam bolmagy başaran we kosmos eýýamynyň başyny başlan sowet kosmonawty Ýuriý Gagariniň Kiýewdäki býusty sökülip aýrylypdyr.

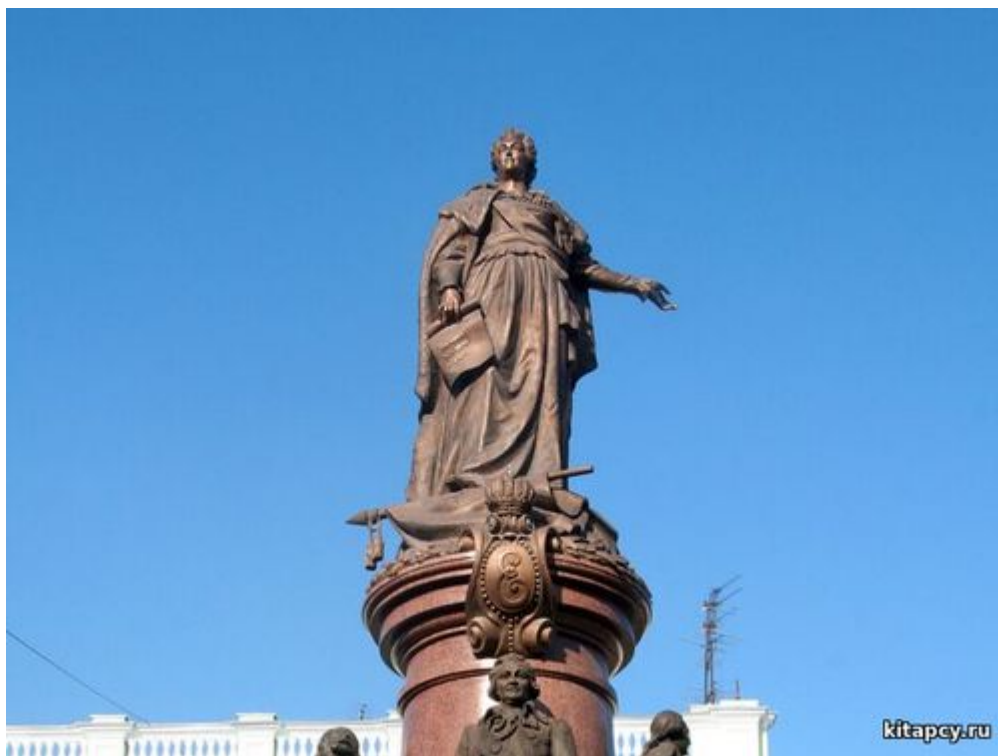
Gagarin 1966-njy ýylda Kiýewe barypdyr, şonda halkyň oňa bolan söýgüsiniň nyşany hökmünden birküç ýyldan soň býusty dikilipdir.

Şol wagtlar sowet raýaty bolsaň, Soýuza girýän ähli halklara degişli bolýardyň. Sen rus bol, ukrain bol, azeri bol, gazak bol, tapawudy ýokdy.

Sowet taryhynda Ikinji jahan urşunyň agramly bölegini öz içine alýan Beýik Watançylyk urşunyň başlanan 1941-nji ýylyň 22-nji

iýun gününüň her ýyl Russiýada bellänip geçilýän gününde bu uruş bilen baglanyşykly ýadygärlikler ýykylyp aýryldy. Mundan öň Kiýewdäki rus-ukrain dostlugynyň hatyrasyna dikilen ýadygärlik ýykylyp aýrylypdy.

Geçen ýylyň ahyrky günlerinde Odessada imperatrisa Ýekaterina II-niň we marşal Suworowyň heýkelleri ýykylyp aýrylypdy. Şular ýaly mysallary köpeltseň köpeldip oturmaly.

Imperatrisa Ýekaterina II-niň Odessadaky heýkeli

Suworowyň Odessadaky heýkeli

* * *

1991-nji ýylda iň soňky sowet lideri Gorbaçýowa garşy döwlet agdarlyşygyna synanyşyk bolup geçende, köçä bary-ýogy birnäçe ýüz adam çykypdy. Ýylyň ahyrynda Sowet Soýuzy dargady.

Şol wagtlar mende «dünýäniň iň köp okaýan halkynyň nädip beýle syýasata gyzykmaýan bolup çykandygy» hakdaky soraglar döräpdi. Kitaphonlar howply göreşlere girmedi. Soňra bir seretdiler, hemme zat kiparlaşdy welin, «batyrgaý ädimler» bilen öňe çykdylar. «KGB-niň atasy» saýylýan Dzeržinskimiň Lubýanka meýdanyndaky heýkelini dik başaşak gaýtardylar.

Döwlet wezipelerinde oturanlaram olardan kem galmajak bolup, ploşadlaryň, köçeleriň, şäherleriň atlaryny üýtgetmäge girişdiler. Munuň üçin milliardlarça rubl harçlandy. Şol sebäpli Moskwa metrosynda täze duralgalaryň atlaryny bilmeýän raýatlar ýitmäge başlady.

Soňra ýel tapba ýatdy. Köçe atlarynyň we heýkelleriň ýakasy goýberildi.

Leniniň Aşgabatdaky heýkeli

* * *

Moskwada meşhur Gorkiý alleýasynyň ýanynda hiç kimsäniň aýak basmaýan heýkel gonamçylygy bar. Ol ýerde taşlanan heýkeller we býustlar düňderilişip ýatyr. Poslap, heňläp ýatan heýkelleri göreniňde nebsiň agyrýar.

Şondan birnäçe ýüz metr ilerde Kaluga (Kalužskaýa) meýdanynda Leniniň Moskwadaky iň uly heýkeli şindizem al-asmanda howalanyp dur.

Sowet Soýuzynda Leniniň 14 müňden gowrak heýkeliniň ýasalandygy aýdylýar. Onuň köplenç 5-7 metr uzynlykda, köpüsi biri-birini gaýtalaýan birtopar heýkeldir býusty bar.

Iň ulusy Wolgogradda. 1973-nji ýylda ýasalan bu heýkeliň boýy 57 metr. Daşkentde 1973-nji ýylda açylan 31 metrlik Leniniň heýkeli ikinji orunda. Üçünji ýeri 1955-nji ýylda Bakuda dikilen 27 metrlik heýkel bar. 1991-nji ýylda Bakudaky, 1992-nji ýylda Daşkentdäki heýkel sökülip aýryldy.

Leniniň Moskwanyň Kaluga meýdanyndaky heýkeli

Ýaňy agzap geçdim. Leniniň Moskwadaky heýkeli 8,5 metr uzynlykda we 38 ýaşynda.

Soňky gezek Russiýa gidenimde bu heýkeliň ýanynda säginip geçdim. Lenine seretdim. Onuň ýüzi ýaşlyk ýyllarymda görenimdäkiden hemme zadyň nädip beýle çalt üýtgeýändigine geň galýan we indi ýüzüne äňedilmeýän lagşan ýaşulylara çalym edýärdi.

Heýkeliň önünden başlap, tä şäheriň soňuna çenli uzaýan prospektiň şindizem Leniniň adyny götermegi indi ony begendirmeýän ýalydy.

Hakan AKSAÝ.

«T24» internet gazetini, 24.06.2023 ý. Publisistika